

Андрій Вовчак у статті «На шляху до створення українського архіву» (С. 133–155) висвітлив концептуальні напрацювання і задуми кафедри української фольклористики Львівського національного університету імені Івана Франка в галузі документування фольклорних явищ за основними його етапами: фіксація, транскрипція й архівування. Закцентовано на таких сучасних тенденціях фольклорного документування, як: комплексність фіксації та депонування фольклорної традиції; перехід на електронні форми і формати архівного збереження і систематизації культурної інформації; відкриття можливостей для вільного доступу в мережі Інтернет до зархівованих народно-культурних надбань.

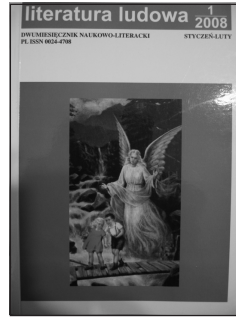
Ліна Добрянська, досліджуючи «Музично-етнографічний архів Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка: історію, сьогодні, перспективи» (С. 156–164), зазначає, що на теперішній час він містить одну з найбільших національних колекцій записів музичного фольклору в Україні. Співробітники архіву постійно працюють над удосконаленням методик післяекспедиційного опрацювання польових матеріалів, які свого часу розробили Володимир Гошовський та Богдан Луканюк. Перспективи Архіву ПНДЛМЕ – повне оцифрування архівних фондів та інтеграція інституції у світову спільноту інтернет-архівів народної музики.

У четвертому розділі під назвою «Публікації» передруковано раритетну працю Філарета Колесси «Огляд українсько-руської народної поезії» (С. 166–272), яка вперше побачила світ 1905 р. у Львові заходом Товариства «Просвіта». Як стверджував сам автор, ця «популярна праця» мала на меті зацікавити широкий загал читачів народнописенною культурою, поглибити розуміння вартості народної пісні для національного становлення. Однак значення цієї книги цим не обмежується. Вона представляє один із важливих напрямів багатогранної фольклористичної діяльності Ф. Колесси, в якому він сумлінно працював упродовж усього творчого шляху як неординарна особистість української науки, залишивши нащадкам доробок непересічної вартості.

Завершує 47-ий випуск «Вісника Львівського університету» за 2009 р. некролог про Танасія Колотила (1952–2009) – знаного українського фольклориста, кандидата філологічних наук, доцента кафедри журналістики, завідувача навчально-наукової лабораторії етнології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, який був непересічною особистістю, прекрасним знавцем усної народної словесності. Прерогативою усього життя Т. Колотила було записування та дослідження скарбів українського фольклору рідного Поділля.

Підготував Ігор Гунчик

Literatura Ludowa: Dwumiesięcznik naukowo-literacki. – Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze; Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008. – № 1, 2, 3, 4–5, 6 (52).



На обкладинці першого номера журналу «Literatura Ludowa» за січень-лютий 2008 р., який у Республіці Польща видають Польське народознавче товариство й Інститут польської філології Вроцлавського університету, розміщена репродукція дитячої ікони із зображенням

Ангела-Хоронителя з книги: *Anioł w literaturze i kulturze / Pod red. J. Ługowskiej i J. Skawińskiego.* – Wrocław, 2004.

Основу цього числа склало шість наукових статей: Малгожата Кінігірх «Поєднай мене, земле, з матінкою моєю в землі», або поетичне перемир'я людини і землі. Огляд творчості Фелікса Райчака»; Данути Ковалевської «Диявольські стежки в «Проклятому дворі» Валерія Лозінського»; Барбара Коц «Комета Галлея в поезії Міцкевича, в малярстві і науці»; Віолети Венерської «На межі світів. Літературні портрети відьом у творчості Юзефа-Ігнація Красіцького»; Еви Хоміцкої «Негативна оцінка жіночності в текстах народної культури»; Еви Лукашук «Важка емансипація інтелігенції колишніх португальських колоній в Африці».

Малгожата Кінігірх у статті «Поєднай мене, земле, з матінкою моєю в землі», або поетичне перемир'я людини і землі. Огляд творчості Фелікса Райчака» (С. 3–10) здійснила спробу осмислити художній доробок Фелікса Райчака – відомого польського поета, який помер двадцять років тому. Особливу роль у поезії Ф. Райчака, який значну частину життя провів у селі і ввібрав у себе загальнолюдські цінності, відіграє міф про землю. Після повернення до міста село у творчості поета виступає як утрачена Аркадія. Біль із цього приводу представлений як потреба контакту із землею. У статті проаналізовано також функціонування у поезії Ф. Райчака символіки яру й архетипів вогню та попелу. Аналізуючи поетичний світогляд письменника, автор вказує на те, що в його поезії відчувається глибоке переконання в тому, що власне земля відкриває людині сенс і цінність життя.

З'ясовуючи «Диявольські стежки в «Проклятому дворі» Валерія Лозінського» (С. 11–18), Данута Ковалевська зазначає, що цей твір, що з'явився в 1859 р., на перший погляд, належить до sensationної літератури, проте тематично – це одна з нечисленних політичних повістей. Тут ідеться

ся про приготування до антиавстрійського повстання в Галичині, якими керувала Централізація Польського патріотичного товариства до 1846 р. Сенсаційність фабули, яка опирається на таємницю з минулого, є вдалим прийомом для маскування змісту твору перед політичною цензурою. Сама таємниця пов'язана з «проклятим» двором і його власником, старостою Жвірським. Під іменем кум Дмитро мандрує Самбірщиною і провадить політичну агітацію, закликаючи до повстання. У певний період у його маєтку починає з'являтися привид (чорт), який є творивом бездумної віри народу в залежність людини від незрозумілих, але небезпечних сил зла. Місцеве населення говорить, що це дух Жвірського, який поїхав у Відень і не повернувся. Насправді ж він повернувся зі зміненою зовнішністю, щоб ніхто його не впізнавав.

У статті Д. Ковалевської проаналізовано всі іпостасі чорта, які виступають у згаданому творі. Варто почати від назви твору, яка є першим сигналом, що за всіма ненормальними, дивними подіями стоїть чорт. Проте не можна дослівно зрозуміти всі сигнали присутності міфічного персонажа в повісті. Якщо детальніше придивитися до всіх чортячих витівок, вони виявляються або зручними інсценізаціями, або витворами багатой фантазії автора, а демон і його свита – реквізитами з готичної повісті і народних легенд. Історія «Проклятого двору» не є застереженням від сили забобонів. Демонічні постаті автор змобілізував у творі на службу патріотизму.

У дослідженні Барбари Коц «Комета Галлея в поезії Міцкевича, в малярстві і науці» (С. 19-24) проаналізовано згадки про комету Галлея в драмі-містерії «Дзяди. III Частина» А. Міцкевича, а також у всевітньо відомій епопеї «Пан Тадеуш». Авторка описала контексти і сцени, в яких з'являється назва небесного тіла, і подала список полотен, на яких зображено комету. Останній абзац статті починається з того, що цю комету згадано у біблійних текстах як попередження про народження Христа, далі – подано коротку інформацію про те, що астрономам відомо про це небесне тіло.

Праця під назвою «На межі світів. Літературні портрети відьом у творчості Юзефа-Ігнація Красицького» (С. 25-32) Віоленти Венерської стосується лише двох романів письменника – «Stara baśń» і «Lubiana». У цих творах змальовано життя польських племен у період до IX ст. Автор статті порівнює образи відьом Ярухи («Stara baśń») і Руси («Lubiana»). Головним, що виникає із зіставлення цих персонажів, є те, що відьми-медіатори легко наві'язують контакт із «цим» та «іншим» світом. Існуючи в літературному просторі як трансферні постаті, вони багато допомагають людям знахарством, ворожбою, магічними діями і порадами.

Ева Хоміцка, розмірковуючи на тему «Негативна оцінка жіночності в текстах народної культури» (С. 33-40), стверджує, що найважливіші справи існування людини завжди супроводжуються релігією. Народний образ жіночності сформований під впливом Старого Завіту, де йдеться про створення світу, а втім, зокрема, і про створення чоловіка й жінки. У народній культурі «якісна» різниця між Адамом та Євою значно більша, ніж у Святому Письмі. Жінка в народі постає як вторинна, погана, нечиста, невірна. Саме через неї стався перший гріх, бо вона піддалася чарам і спокусі диявола. Про нечисту жіночу природу свідчить також щомісячне очищення жіночого тіла. У селі завжди дуже тішилися, коли народжувався хлопець, який був продовжувачем роду і хазяїном на землі, натомість дівчину трактували, як щось тимчасове, дургорядне в сільському господарстві.

Досліджуючи «Важку емансипацію інтелігенції колишніх португальських колоній в Африці» (С. 41-54), Ева Лукашук розглядає умови формування місцевої інтелігенції в африканських колоніях Португалії упродовж ХХ ст. Визначено два чинники, які мали найбільший вплив на розвитку цього процесу. По-перше, еволюція дискурсу португальської інтелігенції про Африку. Еволюція базується на теорії колоніального «історичного героїчного місіонерства» Португалії і «трансцендентного» характеру так званої «португальськості». По-друге, автентична інтелігенція африканських колоній Португалії з кожним разом все більше виступає зі самостійним мисленням та іншим баченням і підходом до проблем своєї країни.

Перший номер журналу завершують три рецензії. Одну з них – «Ангел в літературі та культурі» (С. 55-57) – написав Герберт Олешко на книгу головного редактора журналу «Literatura Ludowa» Йоланти Луговської «Ангел в літературі та культурі» (Вроцлав, 2005; Т. II). Друга рецензія Бартоша Ястшембського «Ангельський стан» (С. 57-59) також присвячена аналізу того ж видання книги Йоланти Луговської. Остання у часописі – рецензія Адама Бартоша «Циганська література для дітей» (С. 59-63) на книгу: Охоронці орлиного пера: Дерево Перуна; Ян Міра «Циганські казки». – Краків, 2007 (Historia Polskackri. Perunoskro rukh. Perun's Tree. Polsko Historia. Perunoskro fibra. Perun's Tree. – Вроцлав, 2007).

На обкладинці другого номера науково-літературного двомісячника «Literatura Ludowa» за березень-квітень 2008 р. розміщено репродукцію картини «Єврей, що рахує гроші» (фото Барбара Пабіан, Ченстохов, 2007).

Зміст журналу склали такі статті: Даріуша Бжостека «Археологія літературної конвенції. Опис методу»; Катажини Ленської-Бонк «Непоміркваність в їжі і випивці. Переїдан-

ня в обрядовому дискурсі і совіздальській літературі»; Доброслави Сверчинської «Між прислів'ям і максимію. Дещо про афоризми Сенкевича»; Барбари Пабіян «Надія на щастя? Образ єврея в свідомості мешканців Ченстохова»; Герберта Олешка «Жінка-ангел. Гуцульський фольклористичний текст у контексті ангело-демонологічної проблематики»; Анни Піотровської «Поняття екзотики в європейській музичній культурі».

На думку Даріуша Бжостека – автора статті «Археологія літературної конвенції. Опис методу» (С. 3–12) – істога «археологічного» методу досліджень літературної конвенції зводиться до двох постулатів: 1) не досліджувати конвенції як абстрактної теорії створення, функціонує в енігматичній «суспільній свідомості», а як креативну практику, втілену в творах, які її репрезентують, встановлюють і постійно реінтерпретують; 2) аналізувати конвенцію зі сторони культурної диспозиції, яку конвенція створює і представляє; культурна диспозиція перебуває поза сферою можливості і вибору, у домені автоматизованого, несвідомого розподілу зразків культури, поняттєвих та пізнавальних схем, які окреслюють габітус митця, а отже, чогось, що належить не лише до сфери літератури, а й до загальної культури, що народжується разом із умовами виду літературної практики.

Катажина Ленська-Бонк, працюючи над темою «Непоміркваність в їжі і вишивці. Переїдання в обрядовому дискурсі і совіздальській літературі» (С. 13–26), проаналізувала елементи карнавалу в народній культурі та совіздальській літературі. Народний карнавал за допомогою різних обрядових форм слугував тому, щоб намалювати світ народі та гротеску, заперечення якому є одночасно відродженням. Великі трапези під час запустів символізували не лише прийняття їжі, вони виражали передусім ідею «вивернутої» сторони світу і, вписуючись в ритуальні дії, мали допомогти встановити новий порядок, що поставав кожного разу після виконання обряду. Переїдання в совіздальській літературі не є ритуальним, воно потрібне суто для побудови сатиричного тексту. Літературний совіздальський світ навпаки, використовуючи карнавальні форми і символи, передбачає висміювання. Він не призначений для відродження світу, як міф, а є суспільною полемікою.

У статті Доброслави Сверчинської «Між прислів'ям і максимію. Дещо про афоризми Сенкевича» (С. 27–38) представлено «крилаті вирази», авторами яких є Генрик Сенкевич. Афоризми виявлено в художніх і публіцистичних творах, а також у листуванні літератора. Дослідниця поділила представлені афоризми на тематичні групи, наприклад, афоризми про людський характер, про жінок, кохання, державу, бюрократію і т. ін.

У науковій студії «Надія на щастя? Образ єврея в свідомості мешканців Ченстохова» (С. 39–50) Барбари Пабіян представлено образ жида загалом у польському фольклорі й, зокрема, у фольклорі Ченстохова і його околиць. На основі результатів опитування польських мешканців Ченстохова авторка порівняла фольклористичний і сучасний реальний образ єврея. У висновках зазначено про позитивне сприйняття поляками представника єврейської національної меншини в Польщі.

У дослідженні Герберта Олешка «Жінка-ангел. Гуцульський фольклористичний текст у контексті ангело-демонологічної проблематики» (С. 51–58) підкреслено оригінальний і незвичний характер гуцульської легенди «Жінка-ангел», яку автор порівнює із бретонською легендою «Чоловік-ангел». З'ясовано типові й виняткові риси гуцульського фольклорного тексту, вказано на праджерела ангело-демонічних образів. Крім того, визначено місце ангела серед таких демонічних постатей гуцульського фольклору, як вовкулака, відьма, чугайстер, мавка та ін.

Осягаючи «Поняття екзотики в європейській музичній культурі» (С. 59–64), Анна Піотровська проаналізувала підхід до екзотики в музичній культурі та використання цього елемента в музиці в XVII–XX ст. Дослідниця вказала на змінність і розвиток, впровадження і сприйняття «музичної» екзотики, а також визначила причину появи нетипового і незвичного в музиці кожної культурної епохи зазначеного періоду.

У цьому номері журналу також розміщено сім рецензій: Міхала Глушковського «Різні аспекти локальності» (С. 65–67) на книгу Іоанни Курчевської «Обличчя локальності. Різноманітність місць і часу» (Варшава 2006); Яніни Гайдук-Ніяковської «Сілезька культурна спадщина» (С. 67–68) на монографію Дороти Сімоні-дес «Народна мудрість. Культурна спадщина Опольської Сілезії» (Вроцлав, 2007); Стефанії Скворон-Марковської «Духовні сестри з минулого» (С. 68–70) на книгу Гражини Кубіца-Келлер «Сестри Маліновського, або новітня жінка початку ХХ ст.» (Варшава, 2006); Рохы Суліми «Проект антропологічної історії культури» (С. 70–73) на книгу Анджея Менцвела «Антропологічна уява. Нариси і напрацювання» (Варшава, 2006); Януша Камоцького «Світ індіанців» (С. 73–74) на монографію Бориса Малкіна «Світ, який відходить. Стежкими індіанських культур і світу природи Південної Америки» (Варшава, 2007); Францішека Російського «Доля і досягнення поляків в Сибіру» (С. 74–76) на видання «Сибір – 400 років польської діаспори. Заслання, мучеництво і цивілізаційні досягнення поляків» (Кієшопіце, 2006); Анни Мілевської-Млинік «Броніслав Пільсудський про традиції і аккультурацію айнів» (С. 76–80) на книгу Броніслава Пільсудського «Айны Южного Сахалина (1902–1905 гг.)» (Южносахалинск, 2007).

У третьому номері журналу «Literatura Ludowa» за травень-червень 2008 р., на обкладинці якого поміщена фотографія про кінні переїзди в Stenalice row. Olesno Slaskie, окрім традиційних рубрик зі статтями та рецензіями, на початку видання вміщено низку статей під назвою «Дорота Сімонідес – Професор Опольського університету». У них йдеться про Дороту Сімонідес – доктора габлітованого, професора, відомого польського вченого-фольклориста, організатора наукового життя і знаного громадського діяча, якій було присвоєно почесне звання Honoris Causa Опольського університету. У рубрику включено такі праці: Йоланти Луговської «Звання Honoris Causa Опольського університету для професора Дороти Сімонідес», Роха Суліми «Дорота Сімонідес і опольська фольклористична школа», Яна Мйодека «Перлина в короні і сіль землі Сілезької», Пйотра Ковальського «Бути гуманітарієм», а також текст виступу на урочистості вручення диплому Honoris Causa самої Дороти Сімонідес «Region – Батьківщина – Європа».

У вже традиційну рубрику «Artykuły» увійшли такі статті: Кристини Коссаковської-Ярош «Вміння добре хазяїнувати в домі» – емансипаційний дискурс мешканок Верхньої Сілезії початку ХХ ст.»; Францішека Російського «Кінні процесії: транскультурний підхід»; Яніни Гайдук-Новаковської «Культурний контекст народних анекдотів»; Агнешки Якутайць-Залевської «Автобіографічна оповідь пані Банди – урок випадку. Пошук «кресової» самоідентичності особи за допомогою пам'яті».

Кристина Коссаковська-Ярош у дослідженні «Вміння добре хазяїнувати в домі» – емансипаційний дискурс мешканок Верхньої Сілезії початку ХХ ст.» (С. 29–38) визначила статус жінки у польському суспільстві початку ХХ ст. на території всієї Польщі і детально зупинилася на представницях верхньосілезького регіону. У статті подано історію та умови розвитку жіночого руху у Верхній Сілезії, з'ясовано погляди його найвизначніших представниць.

У праці «Кінні процесії: транскультурний підхід» (С. 39–52) Францішека Російського зазначено, що звичаї із використанням цих тварин в релігійному житті поляків існують протягом багатьох віків. Автор проаналізував різні відношення церкви до кінних процесій, описав обряд кінної церемонії у численні релігійні свята в різних регіонах Польщі, а також порівняв польську традицію кінної процесії з такою ж традицією інших європейських народів. Особливу увагу приділено вивченню задекларованої теми в регіоні Сілезії Республіки Польща.

Дослідниця Яніна Гайдук-Новаковська у статті «Культурний контекст народних анекдотів» (С. 53–62) основну увагу приділила аналізу

монографії Дороти Бжозовської «Польський народний анекдот. Стереотип і самоідентичність».

У публікації Агнешки Якутайць-Залевської «Автобіографічна оповідь пані Банди – урок випадку. Пошук «кресової» самоідентичності особи за допомогою пам'яті» (С. 63–74) представлено матеріал про специфічну частину польського суспільства – кресов'яків (мешканців прикордонних територій). На основі автобіографії однієї жінки, яка народилася 1943 р., та її близьких авторка вказує на загальне та індивідуальне у процесі репатріації після Другої світової війни.

Завершують цей випуск наукового часопису три рецензії: Роха Суліми «Театралізація громадськості» (С. 75–78) на книгу Агати Скужинської «Театр як джерело сучасних вистав у громадських місцях» (Познань, 2007); Анни Петшик «Гумор в Інтернеті і дослідження е-фольклору» (С. 78–79) на видання Ролфа Бредніх «Www. Worldwidewitz. Humor im Cyberspace» (Фрайбург-Базель-Відень, 2005); Кишиштофа Білінського «У пошуках літературного потойбіччя епохи позитивізму» (С. 79–81) на книгу Ксенії Олкуш «Матеріалізм контра езотерика. Відношення другого покоління позитивістів до справ «не від світу цього» (Рацібуж, 2007).

Спарене четв'яте – п'яте число вроцлавського двомісячника «Literatura Ludowa» за липень-жовтень 2008 р. із зображенням на обкладинці вигляду Пінчова із листівки 1914 р. містить сім наукових публікацій: Малгожати Стохмаль «Про Августинка, Антоська та інших «чудо-лікарів» у польській пресі початку ХІХ ст.»; Анни Герми «Прекрасне, жадане, жадливе: Ламія і Лілії»; Ксенії Олькуш «Дослідження шаленства. Психологічно-релігійні зумовленості наратора в «Гекатомбі» Майї-Лідії Коссаковської»; Агнешки Дилевської «Роль, значення і реценсія польських і німецьких збірок легенд познанської провінції (1815–1918)»; Йоанна Лісек «Жіноча проблематика в Книгах пам'яті (на прикладі Пінчова)»; Віолетти Кравчик-Васілевської «Е-фольклор як явище медіа-культури»; Анни П'єтшик «Кирило Васильович Чистов (1919–2007). Спогади про фольклориста».

У статті Малгожати Стохмаль «Про Августинка, Антоська та інших «чудо-лікарів» у польській пресі початку ХІХ ст.» (С. 3–12) на основі матеріалів з «Pamiętnika Magnetycznego», «Pamiętnika Warszawskiego», «Wiadomości Brukowych» окреслено постагі знахарів, які були відомі у Польщі на початку ХІХ ст. Авторка з'ясувала, чому в добу раціонального просвітництва стають такими популярними містичні представники нетрадиційної медицини, а також проаналізувала ставлення авторів статей та редакції зазначених видань початку ХІХ ст. до тогочасних народних лікарів.

Дослідження Анни Герми «Прекрасне, жадане, жахливе: Ламія і Ліліт» (С. 13–28) простежує виникнення та розвиток у літературі та фольклорі демонологічних образів, а саме Ламії, Ліліт і суккуби. Представлено, який вплив вони могли мати на створення та існування образу вампіра-джентльмена або звабливої і небезпечної жінки-вампіра в літературі та мистецтві загалом. Порівнюючи демонологічні постаті – Ламію та Ліліт, авторка охарактеризувала спільні та відмінні риси міфологічних персонажів.

Ксеня Олькуш у «Дослідженні шаленства. Психологічно-релігійні зумовленості наратора в «Гекатомбі» Майї-Лідії Косаковської» (С. 29–38) з'ясувала засоби, за допомогою яких психічні аберації в тексті М.-Л. Косаковської набирають реальних рис, локалізуючись між ілюзією та дійсністю. Простежено, яку роль в цьому відіграє головний герой, а яку – нарація. Авторка статті проаналізувала своєрідну інтерпретацію психічних відхилень героїв цього художнього твору, синтез елементів для створення та передачі відчуття страху і, зрештою, топос страху, що реалізований у варіанті релігійної одержимості та шизофренії.

Агнешка Дилевська, осмислюючи «Роль, значення і рецепції польських і німецьких збірок легенд познанської провінції (1815–1918)» (С. 39–52) представила історично-суспільну і літературну реальність, у якій появлялися збірки народних переказів познанської провінції. Проаналізовано умови видання збірок у формі книжок, брошур, додатків до шкільних програм, коротких циклів у газетах і журналах. Підсумовуючи, авторка зазначає, що легенди з познанської провінції вказують не лише на польсько-німецькі антагонізми. У них відбилася тісна співпраця польських і німецьких вчителів, етнографів та ін., для яких збирання і видання народної прози було одним із способів збереження скарбів місцевої культури для всього польського народу.

Роздуми Іоанни Лісек у праці «Жіноча проблематика в Книгах пам'яті (на прикладі Пінчова)» оперті на «Книгу Єврейської Пам'яті гміни Пінчув» (С. 53–62), що була написана в післявоєнні роки і розповідає про знищення єврейської спільноти. На основі тексту «Книги» авторка вказує про особливу роль таких книг пам'яті для дослідження жіночого аспекту в історії єврейського містечка. Проаналізовано не лише жіночі постаті та тогочасні проблеми єврейок, а й визначено їхню позицію у структурі суспільства. Визначено різницю запам'ятовування та створення образу міста і його знищення в записах чоловіків і жінок, що накресли перспективу для дослідження гендерної детермінації пам'яті й зв'язку між статтю та стратегією нарації.

У статті Віолетти Кравчик-Васілевської «Е-фольклор як явище медіа-культури» (С. 63–68) досліджено і представлено відмінності між традиційними (особисто, «лице в лице») та су-

часними (електронним способом) механізмами передачі фольклору. Авторка простежує, як і якою мірою традиційні фольклорні жанри модифікуються під впливом нових медіазасобів. Представлено проблеми мови сучасного е-фольклору, функціонування та передачі візуального фольклору, збирання і збереження е-фольклору в Польщі.

У публікації Анни Петшик «Кирило Васильович Чистов (1919–2007). Спогади про фольклориста» (С. 69–70) представлено постать видатного діяча радянської та російської науки – професора Кирила Васильовича Чистова. Увагу зосереджено на науковій діяльності цього вченого у галузі фольклористики, оцінено його значний вклад у розвиток світової фольклористичної науки.

Доповнюють номер періодичного видання чотири рецензії: Еви Лукашик «Релігійна самоідентичність у стосунку з культурним плюралізмом» (С. 71–73) на книгу Лешека Генсяка «Багатокультурність. Роль релігії в динаміці явища (Краків, 2007); Анни Мілевської-Млинк «Сибір в картинках» (С. 73–74) на монографію Анни Кубаяк «Sybir i Syberia w dziejach narodu polskiego» (Krzeszowice, 2008); дві рецензії Пйотра Ковальського – «Речі, магія і ритуали» (С. 74–80) на книгу Й. Баранського «Світ речі. Антропологічний нарис» (Краків, 2007) і «Спроба нової фольклористичної генології» (С. 80–84) на книгу В. Врублевської «Ludowa bajka nowelistyczna. Źródła – wątki – konwencje» (Toruń, 2007).

У змісті останнього номера журналу «Literatura Ludowa» за 2008 р. (листопад-грудень) задекларовано чотири статті: Катажина Смик «Категорія часу в культурно-мовному образі різдвяної ялинки»; Яна Кайшоша «Магія в народних уявленнях про загробне життя»; Регіни Козубовської «Життя – суцільна брехня із вкрапленнями правди». Про самоідентичність сучасного цигана з точки зору гадзя (матеріал почерпнутий із висловлювань членів ромських общин); Анни Пйотровської «Джаз у рефлексіях композиторів першої половини ХХ століття».

Катажина Смик, вивчаючи «Категорію часу в культурно-мовному образі різдвяної ялинки» (С. 3–14), з'ясувала особливості темпоральної характеристики різдвяної ялинки в польському суспільстві. Зазначено, що разом із категорією структури і локалізації категорія часу для образу ялинки у культурно-мовній картині світу є найважливішою. Проаналізовано і опрацьовано тексти польських мовознавців, релігієзнавців, етнологів та антропологів культури, а також матеріали анкетного опитування. Автор статті розглядає час ялинки у двох вимірах: зовнішній час (містичний час, різдвяна обрядовість, яка детермінує ідею ялинки і формує з неї символ сакрального часу), і внутрішній час (переділ часу, який людина бачить і відчуває,

якому ялинка як обрядовий реквізит надає святості і водночас актуалізує містичний великий час). Чимало уваги приділено двом кульмінаційним моментам внутрішнього часу – періоду, коли ставлять і прикрашають ялинку, та часу розбирання ялинки.

Ян Кайфощ у статті «Магія в народних уявленнях про загробне життя» (С. 15–28) проблематику магійного мислення, наявного в народних уявленнях про загробне життя, досліджує на прикладі фольклорних текстів, що були зібрані у 1950–1980-их рр. в Цешинській Сілезії. На основі аналізу цих текстів автор розглядає магію як особливий код, який є системою правил інтерпретації життєвого досвіду людини. Визначено, яке місце займає магія в народній картині світу поляків, що проживають у зазначеному регіоні.

У праці Регіни Козубовської «Життя – суцільна брехня із вкрапленнями правди». Про самоідентичність сучасного цигана з точки зору гадзя (матеріал почерпнутий із висловлювань членів ромських общин)» (С. 29–42) подано загальний поділ і локалізацію окремих груп циганського суспільства. Проаналізовано образ рома, який живе в сучасній Польщі, очима поляків (дослідження проведено на основі анкетного опитування поляків). Представлено спільні і відмінні риси цього образу із ромським образом рома, тобто самоідентичністю ромів (дослідження проведено на основі ромських інтернет-форумів і матеріалів ромських періодичних видань, циганологічної літератури). Проаналізовано також елементи, з яких складається самоідентичність рома, їхній розвиток за останнє століття і детально описано їхній сучасний стан.

Анна Пйотровська у дослідженні «Джаз у рефлексіях композиторів першої половини ХХ століття» (С. 43–54) з'ясувала, з якими значеннями функціонував цей термін у зазначений період. Представлено погляди європейських та американських композиторів на джаз як на особливий напрям у музиці. Серед європейських композиторів авторка аналізує підходи Моріса Равеля та Даріуса Мійо. Із грона американських композиторів представлено погляди Роя Харісса, Пола Уайтмена, Джорджа Гершвіна. Показано умови зародження джазу і здобуття стрімкої популярності цього стилю музики.

У шостому числі польського двомісячника за 2008 р. подано також три рецензії: Данієля Каліновського і Аделі Куїк-Каліновської «Бібліотека кашубських письменників. Мета, проекти, перші серійні книжки» (С. 55–60); Міхала Глушковського «Нове відкриття Юзефа Обрембського» (С. 60–61) на книгу Юзефа Обрембського «Полісся» (Варшава, 2007); Ганни Спихальської-Вашек «Поляки з пограниччя» (С. 61–63) на монографію Малгожати Міхальської «Релігійність на пограниччі. Поляки на Зольжю (Czeski Cieszyn, 2006).

Підготували Лілія Яремко й Ігор Гунчик

Автореферати

Гарасим Я. І. Етноестетика українського пісенного фольклору. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.01.07 – фольклористика. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2010.

Дисертаційну роботу присвячено багатоаспектному дослідженню національної специфіки українського пісенного фольклору. З'ясовано методологічні засади формування етноестетики у філософській системі понять загальної естетики, висвітлено основні етапи розвитку естетичної думки у напрямку вивчення етнічної самотності усної народної словесності. З урахуванням фольклористичного доробку найвідоміших українських і європейських учених розглянуто теоретичні аспекти дихотомічної опозиції універсальне / національне та встановлено світоглядні особливості її етнокультурного вияву. Простежено генезу етноестетичних уявлень і критеріїв, які сформувалися у результаті співдії географічно-кліматичних, історико-соціологічних та етнопсихологічних чинників. Виявлено, що основною смисловою домінантою етноестетики української народнопісенної творчості є категорія добропрекрасного – світоглядний концепт, який визначає характер взаємовпливів між морально-етичним досвідом етносу та високим естетичним рівнем художньої вартості фольклорних текстів. Національну експресію мови українських уснословесних пісенних творів пісні проілюстровано на рівні системи образів, евфемізованої формульності поетичної стилістики та звукової організації ритмо-мелодики.

П у б л і к а ц і ї:

1. Національна самотність естетики українського пісенного фольклору: Монографічне дослідження. – Львів: НВФ «Українські технології», 2010. – 376 с.

2. Поетичні жанри поліського фольклору // Полісся України: Матеріали історико-етнографічного дослідження. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1997. – Вип. 1: Київське Полісся. 1994. – С. 217–229.

3. Становлення моделі української культурно-історичної школи у фольклористичі // Вісник Львівського університету. Серія філологічна: Українська фольклористика. – Львів, 1999. – Вип. 27. – С. 14–22.

4. Етноестетика «Лісової пісні» [Лесі Українки] // Науковий вісник Волинського державного університету. Філологічні науки. – Луцьк, 1999. – № 15. – С. 7–10.

5. Етноестетичні особливості українського пісенного фольклору у концепції О. Потебні